

Шамдай жанган создор Words That Shine Like a Candle

Тенти Адышева / Tenti Adysheva A

Которгондор: Караева З.К., Калиева К. А. Translated by Karaeva Z.K. Kalieva K.A.

Notes From The Editor

Translating poetry is probably the greatest challenge a translator faces, for the language of poetry is not ordinary language. Rather, it is compressed and full bf resonant images and metaphor; and sound patterns, like rhyme, meter, alliteration and assonance are important. The Russian poet Vladimir Mayakovsky once said, "Searching for the best word, you will dig through a thousand tons of words." He was speaking about poets, but the same can be said about the translators of poetry.

No translation of a poem can totally capture the meaning, the word play, the images, the cadences and the sound patterns of the original. Something has to be sacrificed. In the case of these poems, we had to sacrifice much of the sound and rhyme of the originals. Kyrgyz is a rich language, ancient and beloved, a language that had no written form until relatively recently. Before then, it was the language of nomads, whose poets and story tellers kept the history of the people alive in songs and epics full of cadence and rhymes and vowel harmonies, the tools of a strong oral tradition. In Kyrgyz, word order is not important. For example, verbs can come at the beginning, middle or end of a sentence. That way, phrases or sentences can be easily manipulated to create rhymes or special cadences. In English, word order is important, and language that is twisted unnaturally to create rhymes sounds funny—more like a jingle than a poem. Where we could include rhyme and other sound patterns without doing violence to the language, we did. But instead of trying to force rhyme, or find bland interpretations that would better accommodate rhyme, we decided to focus on capturing the flavor and uniqueness of Tenti Adyshova's words and images.

Every language contains its own universe, its own world view and embedded values, some of which are revealed through idiom and expressions. These are particularly challenging for a translator. In some cases, we translated those expressions literally, as in "life lasts but five days," a common expression to the Kyrgyz, but unfamiliar in the west. We kept it because it is evocative but not completely obscure. In other cases, an exact translation would make no sense or sound

extreme. For example, in Kyrgyz, "to eat someone's soul" is to tell a lie. Likewise, the phrase, "when your soul is having a merry party" sounds rather silly in translation, so we chose "when your soul celebrates life's bliss."

The cultural references, too, do not have the same weight and resonance in translation as they do in the original. For example, in "A Place of Honor," when Tenti Adyshova refers to the "days that passed like a rhythmic caravan," the reference harkens back to the actual experience of the nomadic caravans of her people, whereas to someone without this heritage, the reference is simply exotic. When, in "The Snow of Winter," she compares the falling snow to "a generous man" a non-Kyrgyz reader does not know that the Kyrgyz are known for their generous hospitality, and the particular word she uses indicates one who is generous to the point of impoverishing himself. So also the words for describing a summer pasture. In Kyrgyz, there are many words to describe different kinds and qualities and locations of pastures; in English, only a few. This is because the Kyrgyz were traditionally herders, and good pastures were central to their survival.

Despite these limitations, I believe that we have done important work here: for English-speaking people, we have opened a window into another culture, another sensibility. Several Kyrgyz writers, most notably the famous Kyrgyz writer Chingiz Aitmatov, have been translated into English, but to my knowledge, this is the first woman poet. Tenti Adyshova was one of the first brave women poets of Kyrgyzstan. It's time for her voice to be heard in the wider world. Simone Poirier-Bures Senior Fulbright Scholar 2008 International University of Kyrgyzstan

N1 Тушумде терт сап ыр кердум

Мелмулдоп тунук булак жардан агат Кек чептен томолонуп тамчы тамат Эске салып жанагы кез жашымды Журекту козгогондо эмне табат

Жалжылдап булак кезу мага карайт Шыбырап алда кандай сезду жанжайт Бул дагы жоготконун издегендей Бурулуп кек шиберди бирден талдайт

Журегун балкып турса кубанычка Айлана бары шайыр жылмайгансыйт Бул булак чындыгында тоо эркеси Кайгылуу кандуу сезге мунайгансыйт

I Saw Couplets In My Dream

Saturday, 24th

Spring drops from the hillside shining Water drops fall from the green grass All these remind me of my tears Why do they touch my heart like this?

Spring's eyes look at me smiling Whispering and helping me choose the best words Searching through the green grass blade by blade As if it also lost something dear, like me

When my heart is full of joy Nature seems to smile at me. She grieves when she hears sad words Spring is the real coquette of the nature

Баладай

Бирде келум-

кейкелунку кешулет, Эрдин соруп, уктап жаткан баладай. Ачык күнде-

ал аземдуу керунет.

Апасына кулуп турган баладай.

Кээде келум-

ак эркечтеп кебурет.

Онкочуктап ойноп жаткан баладай.

Каз, ердекке

колун сермей шоктонуп,

Эркелейсин, эки жагын карабай,

Биз карыйбыз,

мезгил менен жарышып. Сен турасын ошол бойдон карыбай.

Тартып сенде

татынакай сулуулук

Суктанасын кез кумарын тарабай

Like A Baby

Like a small child licking its lips Sometimes my lake drowses On a shining day, warm and sunny It's like a baby smiling to its mother.

Sometimes my lake froths with waves Like a frisky, tumbling baby Playing pranks on ducks and geese Carefree and endearing everyone.

We are becoming older day by day Yet you stay young, charming and gay We can't help but admire your beauty Adoring you, oh, my dear lake.

Кулку бергин

Менин суйген курдаштарым, белекке, Алтын бербе, кумуш бербе белекке. Кундей жарык илебине жылытаар. Кулку бергин журегунден белекке, Кенулумдун азган-тозгон жерлерин, Жамаачылап жаратамын керекке.

Кулку бергин бакты болуп сезилип Куйпул болуп капа турсун чегинип, Эркелесин эргип журек кубанып Эчен сонун музыкалар чертилип. Дары жасап, данакерлеп аламын Кара жандын калган жерин мертинип.

Кулку болсо, ал досумдун белеги Байлыгымдан бардыгынан кереги. Учкан куштай канат кагып закымдап, етуп барат емур чиркин береги. Кабак туйуп карашпастан, курдаштар, Кулумсуреп колубузду берели.

Favor Me With A Smile

Oh, my beloved friends and dear ones Don't give me gold and silver as a gift Give me instead a smile from your heart. Like a sun that warms with its heat, I'll mend my worn out soul With it and use it for my needs.

Gift me with your pleasant smile Let sadness be hidden from my sight Let hearts enjoy being kind. Listening to the music of your laughter, I will make medicine from your gift To cure my injured heart.

A friend's smile is the best gift for me The only wealth that I need Life goes by like a flying bird -Instead of making faces at each other Let us meet each other smiling.

N4

Табар белеем?

Кандай укмуш! Тийип турган кунум жок, Кандай шумдук! Кармап турган гулум жок.

Кандай айла! Жалын болуп ичим чок, Айткылачы! Кайда кетти алганым? Кайда барып, Кантип издеп табамын? Жел болуп желе согуп Жер менен кекту арытсам, Канат жайып калкылдап Карасам жарым алыстан, Табар белеем Балык болуп келдегу Оркечтенген толкун куусам, Талбай сузуп зымырап Дениздин суусун бусам. Табаар белем? Таяк алып колума, Ашуу ашып, суу кечип, Эртели-кеч тынбастан Эчен жылы жер кезип, Табар белем?

Тентек кыял телмирип, Бекерге мени алдайсын. Кайрылгыс кеткен адамды Какшасан кайрып албайсын?

Then Could I Find Him

How horrible it is! I lost my shining sun How terrible it is! I lost the flower in my hand. No way out! My soul is burning with fire Tell me please Where is my best half? How, when and where Could I find him? Let me turn into a wind and make a net Looking far and near In heaven and on earth Then could I find him? Let me turn into a bird and fly high Looking far and near Searching for him everywhere Then could I find him? If I were a fish Running after stormy waves With power to stop the river Even feeling bone tired Then could I find him? Turning into a dervish with my stick Wandering along rivers and over mountains Looking for you all my life Then could I find you?

Oh my naughty, wild dreams You are deceiving me. Even though I sob and weep The dead cannot be found.

Акыркы суйуу

Суйуу акыркы кышкы кундей мемиреп, Сур булутгун арасынан тегулет. Бул кундеру кубандырган журекту Эртенки кун мени мене кемулет. Суйуу келет кош аргымак чанадай, Сурдендуруп туура тосуп жолумду. Мен мунайып эмнегедир тартынам Жайдар сунбай жаш кезектей колумду. Суйуу келди борошолуу кар болуп, Ойлор менен оролуша зар болуп, Зор суйуусун батыра албай журбейун Балким ага кекурегум тар болуп....

My Last Love

My last love is like a quiet, wintry day That appeared among grey clouds Happy hours that touches my heart Will be buried with me tomorrow.

My love is like two horses with one carriage Feeling myself pulled two ways I feel shy, not free like before Refraining to give my hand to you.

Love has come like a blizzard Thoughts arrive that I waited for I fear embracing your great love My chest might be too small for it.

Акын деген

Акын болбо,

Ар нерсеге азап чегип, журегунду оорутуп, Ой кетеруп, оор кетеруп кыр арканды жоорутуп.

Акын деген,

Адам экен ар нерсеге апырандап кубанган. Жаман экен, жарты сезден жараланып кубарган.

Акын деген,

Кызык экен бар ааламды ойлогон.

Ойлой берип, бойлой берип эч бир чегин койбогон.

Акын деген,

Ойлуу немен ар адамга жанашкан, Кубаныч да кайгысын да белушем деп талашкан

Акын деген,

Назик немен ак тилекке курешкен,

Адилетсиз, кара ниет-кара кучке тирешкен.

Албагыла,

Алангазар акындардын мунезун,

Алсан алгын ак пейилдуу журегун.

Баарынан да,

Баарынарга берсе экен акындардын

жакшынакай тилегин.

The Poet Is

Don't be a poet

Like one

Who suffers from everything

Whose heart aches,

Who carries a spiritual load

From lifting heavy thoughts.

The poet is a person

Who takes happiness from small things

Who feels sorrow and injury from nothing.

The poet is a strange person

Who thinks about the whole world

All the time

Without limit.

The poet is a person

Who is intimate with everyone

Who is eager to share happiness

As well as grief.

The poet's soul is gentle

Full of white hope

Who fights against injustice

And strives for the welfare of all.

Don't be intense like poets

But share their kind hearts.

Most important is to share

Their beautiful hope and care.

Менин ырым

Менин ырым- кез жаш менен терелген, Чачыраган кун нуруна беленген. Бакыт-таалай чулгоо болуп оролуп, Олпок болуп бешигине тешелген.

Менин ырым- ысык жашка киринген, Ырыскыга табылганын кийинген, Кек жалбырак, кечетгелген бак-дарак Керкун ачып кечесуне тигилген.

Менин ырым кайгылуу кун терелуп, Бактылуу кун боюн керип жетилген. Ачуу, татгуу байгесине коюлуп, Балдар чуркап ыр тушоосу кесилген.

Ыйда туулган- ыйлап турат кезинде, Таалай тапкан кундер чыкпай эсинде, Менин ырым ый кулкуге аралаш, Ырдап турат эртен менен кечинде

My Song

My song was born out of my tears But it bathed in the shining rays of the sun Happiness wrapped it in white flowers And placed it in a soft cradle.

My song bathed in my hot tears But dressed in its fated happiness It was planted in a street of beauty Full of young leaves and green trees.

My song was born on a stormy day But grew up in happy times. Knowing both the sweet and bitter It was sent into the world with blessings.

Born in tearful times, it sometimes cries But it always remembers happy days. Mixing grief with laughter It sings every morning and every night.

N8

Ким коргон

Кубанган адамдын журогун Чак тушто кун козу Чачырап нур тегуп тургандай, Жел епке кел усту Желигип жээгине ургандай?! Ким керген Ачылган адамдын конулун Айкындай ай бетин Булутгар этегин тургондой Жароокер жаш сулуу Жадырап жарына кулгондой Кордун беле, Адамдын журогу суйгонун-Бой бербей махабат Балбылдап башкача күйгөнүн Эриген монгудой Эништеп сел болуп киргенин Ким керген Ыйлаган адамдын журегун Жоготкон ботосун Ингендей болкулдап боздошун Тунере нешерлеп Тегулген жамгырга окшошун Ким керген Мен кергем ушунун баарысын Кылчактай артына Адамдын ажалга барышын Бирок мен кербедум, Олгондун артынан ажалсыз Озу олуп калганын

Who Bore Witness To

A heart that is happy go lucky In the middle of the day Like the sun spreading out its rays,

Like waves splashing on the bank of the lake. Who bore witness to A person in a joyful mood When clouds open their curtains like veils Revealing the moon's beauty Like a young, charming lady Laughing sweetly to her best half. Have you ever seen A person falling in love With unbridled feelings Burning in the fire of love Like a melting glacier Turning into a flood. Who bore witness to The heart of one weeping Like a camel roaring with pain For its lost baby Sobbing bitterly Like a heavy rain. Who bore witness to this? It was me, who saw these things! A person facing death Looks back at those who live But no one dies before their time

Кете албай сага айланам.

N9 Алай

Менгуден мончок тагынып, Булуттан жоолук салынып, Алайдын тоосу чалкаят Ак ичигин жамынып.

Бетеген келдей толкуган Бейиштин теру белемсиц. Кез чаптырса жетпеген Кек мейкин талаа экенсип.

Кенектеп тегет жамгырыц Кел болуп кетээр бекенсин. Кек кашка суулар кебуруп, Аскадан тушет тегулуп. Кузгудей болуп жалтырайт Тубунде таштар керунуп.

Эзелден элим жайлаган, Коктунда мальщ жайнаган, Кен Алай жердин соорусу

Alay

Glowing glaciers adorn your neck White clouds form your kerchief Alay mountains, you stretch wide and high A white coat proudly draping your shoulders.

Your grass waves like a windy lake Making a paradise of that place Your green fields are endless Stretching wide and deep.

When it rains hard and strong
You became a waving sea.
Pure water tumbling from the tops
Falls and bubbles on the rocks
Which brighten like a mirror
Your stones shimmer as if under glass

Since ancient times my people lived there Filling your valleys with cattle Alay is the most beautiful paradise I linger there, then hanker to return.

N10

Аялдардын бактысы

Кун чачырап кулун ачып жаштыгы, Суйуу келип суусун берсе-бактысы. Жагалданып аял туру кулпурат. Жары болсо азаматтын жакшысы.

Балкып дене бал жуурканга айланып, Бала тапса бул аялдын бактысы. Ак бешиги ай нурунда терметип, Ал баланын, ал тынчтыктын сакчысы.

Ар адамдын эмгегине жараша, Аз да болот, кеп да болот бактысы, Эмне келбейт аялдардын колунан, Эмгегинен келсе баар тапкысы. Адам баркын- аялдарын кордогон Ал кундердун ашкан эле запкысы. Аял аты ардак менен аталып Азыр кымбат, анык ушул бактысы.

The Happiness of Women

When youth flourishes like the sun And love quenches its thirst, that is happiness When her husband is the best one A woman feels like a lady, that is happiness

When her body softens like a blanket Giving birth, that is happiness. When she sings a lullaby on moonlit nights Protecting the child and peace, that is happiness.

Depending on fate and her response Happiness might be large or small. Woman creates everything, She can achieve whatever she wants.

Once women were scorned, Tormented throughout history Now the word "woman" is honored, Held dear, that is happiness.

